

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

(повне найменування вищого навчального закладу)

Психолого-педагогічний факультет

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра педагогіки, психології та менеджменту

(повна назва кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломної роботи

магістр

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

На тему **ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ
СТУДЕНТІВ У ХОДІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Виконала: студентка групи 21 по
заочної форми навчання
спеціальності

013 «Початкова освіта»

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Сядриста С.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник Беляєв С.Б.

(прізвище та ініціали)

Рецензент Степанець І.О.

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Актуальність і доцільність дослідження. В умовах розвитку рефлюмування сучасної української школи одним із головних завдань виступає якісна підготовка фахівців, які повинні отримати глибокі загальнонаукові та професійні знання, сформувати навички наукової роботи, готовність до саморозвитку як у професійній діяльності, так і в суспільному й особистому житті. На розв'язання цих завдань орієнтовані важливі державні документи: Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Національна доктрина розвитку освіти», «Галузева Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти» – у яких наголошується на потребі у висококваліфікованих фахівцях, конкурентоспроможних на ринку праці, здатних до творчого, професійного саморозвитку, до навчання впродовж усього життя. У зв'язку із цим формування пізнавальної самостійності в студентів є необхідною умовою високопрофесійного становлення майбутнього фахівця та його кар'єрного зростання.

Загальний аналіз психолого-педагогічної та науково-методичної літератури свідчить про те, що проблема формування пізнавальної самостійності суб'єктів навчання завжди гостро стояла перед суспільством, актуальною вона є й нині.

З позиції сьогодення проблема пізнавальної самостійності знайшла своє осмислення в теоретичних дослідженнях Л. Арістової, Ю. Бабанського, Є. Голанта, В. Лозової, І. Лернера, М. Махмутова, П. Підкасистого, Н. Половникової, О. Савченко, М. Скаткіна, І. Унт, де розкрито питання розуміння сутності, структури й рівнів розвитку пізнавальної самостійності та засобів її формування. Загальні проблеми формування й активізації пізнавальної діяльності досліджували Т. Алексєєнко, І. Дьомін, І. Зязюн, О. Киричук, Г. Костюк, О. Матюшкін, І. Харламов, Т. Шамова, Г. Щукіна.

У працях сучасних вітчизняних і зарубіжних учених висвітлено різні аспекти проблеми формування пізнавальної самостійності особистості, зокрема розкрито питання організації й упровадження в практику методів

самостійної навчально-пізнавальної діяльності; організації самостійної пізнавальної й творчої діяльності, використання новітніх освітніх технологій розвитку особистості; індивідуалізації самостійної навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі. Низку праць сучасних науковців присвячено питанням активізації пізнавальної самостійності в процесі вивчення окремих дисциплін (С. Беляєв, Г. Гарбар, О. Грибок, Н. Давидюк, С. Каяліна, В. Логвіненко, С. Малихіна, К. Сапієва, О. Саричева, Т. Темерівська, Т. Тернавська, В. Яковлева).

Водночас особливої уваги потребує проблема формування пізнавальної самостійності студентів у процесі фахової підготовки, адже в цей час має формуватись готовність до самонавчання та вміння вчитися, що становить основу формування пізнавальної самостійності. Окрім того, у ході фахової підготовки у студентів формуються та розвиваються організаторські та комунікативні уміння, уміння вчитися оскільки майбутні фахівці опановують знання про процес учіння, зокрема про структуру певного виду діяльності, його методи, засоби, форми тощо.

Доцільність дослідження указаної проблеми посилюється необхідністю усунення *суперечностей*, що об'єктивно мають місце в сучасній педагогічній теорії й практиці, а саме:

- між потребами суспільства у висококваліфікованих фахівцях, здатних до самостійного пошуку, оцінки, обробки, структурування, зберігання та переробки інформації, і недостатнім рівнем сформованості пізнавальної самостійності сучасного випускника вищої школи;
- між збільшенням обсягів самостійної роботи у вищій школі та недостатньою науковою обґрунтованістю дидактичної системи формування пізнавальної самостійності студентів у ході фахової підготовки.

Отже, прагнення подолати ці суперечності, а також актуальність проблеми, важливість її вирішення для педагогічної теорії та практики зумовили вибір теми дослідження: **«Формування пізнавальної самостійності студентів у ході професійної підготовки».**

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування пізнавальної самостійності студентів у ході професійної підготовки.

У процесі дослідження зроблено **припущення**, що рівень сформованості пізнавальної самостійності майбутніх фахівців підвищиться, якщо у процесі професійної підготовки дотримуватись наступних педагогічних умов:

- комплексне формування усіх структурних компонентів пізнавальної самостійності студентів (мотиваційного, когнітивного, емоційно-вольового, організаційно-діяльнісного) забезпечить високий рівень її сформованості;
- оптимальне поєднання обсягів аудиторної та позааудиторної самостійної роботи сприятиме гармонійному формуванню пізнавальної самостійності студентів.

Для досягнення мети були поставлені такі **завдання**:

1. З'ясувати суть поняття «пізнавальна самостійність» і розкрити її структурно-змістові характеристики.
2. Дослідити механізми та фактори формування пізнавальної самостійності студентів
3. Науково обґрунтувати педагогічні умови формування пізнавальної самостійності студентів у ході професійної підготовки.
4. Експериментально перевірити педагогічні умови формування пізнавальної самостійності студентів у ході професійної підготовки.

Об'єктом дослідження є процес професійної підготовки студентів закладів вищої освіти.

Предметом дослідження є педагогічні умови формування пізнавальної самостійності студентів у ході професійної підготовки.

Для досягнення мети, розв'язання поставлених завдань та перевірки гіпотези дослідження використано такі **методи**:

- *теоретичні*: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація дисертацій, авторефератів, матеріалів конференцій і періодичних фахових видань, навчально-нормативної документації, наукових філософських, психолого-педагогічних праць із метою визначення рівня розробленості досліджуваної проблеми; порівняння, зіставлення, моделювання – для розробки дидактичної моделі формування пізнавальної самостійності студентів у ході професійної підготовки;

- *емпіричні*: анкетування, опитування, інтерв'ю, включене й опосередковане педагогічне спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю студентів; експертне оцінювання й бесіди з викладачами для визначення рівня сформованості пізнавальної самостійності майбутніх фахівців; педагогічний експеримент для перевірки ефективності розробленої дидактичної системи формування пізнавальної самостійності студентів у ході професійної підготовки;

- *статистичні*: метод математичної статистики для визначення ефективності розробленої дидактичної моделі процесу формування пізнавальної самостійності студентів з подальшим кількісним і якісним аналізом та узагальненням одержаних результатів, визначення стану та динаміки рівнів сформованості пізнавальної самостійності студентів.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося на базі Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Усього в експерименті брали участь 58 студентів (28 – експериментальна група, 30 – контрольна група).

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (166 найменувань). Робота містить 5 таблиць і 6 рисунків. Загальний обсяг роботи – 117 сторінок друкованого тексту.